

Eva Potužníková

Název příspěvku

**Možnosti a meze hodnocení kvality škol pomocí modelů přidané hodnoty
(Potential benefits and limits of assessing school quality by value-added models)**

Klíčová slova v ČJ

Kvalita vzdělávání, standardizované testy, modely přidané hodnoty, socioekonomický status, CLoSE

Klíčová slova v AJ

Educational quality, standardized tests, value-added models, socioeconomic status, CLoSE

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je posoudit potenciál modelů přidané hodnoty pro účely hodnocení kvality vzdělávání v České republice. Příspěvek je postaven na empirickém porovnání několika modelů, které se v zahraničních vzdělávacích systémech používají k hodnocení kvality škol na základě dosažených vzdělávacích výsledků.

Teoretická východiska v ČJ

Se zavedením společné části maturitní zkoušky a elektronické testovací platformy České školní inspekce proniká hodnocení kvality vzdělávání na základě standardizovaných výsledků i do českého prostředí. Výsledky žáků v jednotných testech slouží jako zpětná vazba pro školy i jako podklad pro inspekční činnost. Výsledky žáků jsou však ovlivněny nejen vzdělávacím působením školy, ale i tzv. kontextovými faktory, které škola nemůže ovlivnit, především vrozenými schopnostmi a domácím zázemím žáků. Hodnocení kvality vzdělávání na základě testových výsledků je proto nepřesné a z principu nespravedlivé, zvláště pro školy s větším podílem znevýhodněných žáků. Přesnější posouzení vzdělávacího přínosu školy umožňují tzv. modely přidané hodnoty, které zohledňují rozdíly ve vstupních znalostech žáků (OECD, 2008). Mnozí autoři (např. Tekwe et al., 2004) doporučují jako nejpřesnější takové modely, které kontrolují nejen počáteční rozdíly ve znalostech, ale i kontextové charakteristiky žáků.

Metodologie v ČJ

Příspěvek porovnává postavení škol v žebříčcích úspěšnosti zkonstruovaných na základě (1) prostých výsledků žáků 9. ročníku v testu, (2) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole jejich socioekonomického zázemí, (3) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole

jejich výsledků v 6. ročníku, (4) výsledků žáků 9. ročníku při kontrole jejich výsledků v 6. ročníku a socioekonomického zázemí. Modely (3) a (4) jsou modely přidané hodnoty. Výpočty jsou provedeny v programu R (Doran & Lockwood, 2006) na datech z matematického testu zadávaného v rámci longitudinálního výzkumu CLoSE.

Závěry v ČJ

Modely přidané hodnoty představují významný pokrok ve srovnání s hodnocením kvality škol na základě průměrných výsledků žáků v testech. Pro české školství, vyznačující se silnou závislostí výsledků žáků na jejich socioekonomickém zázemí, se z porovnávaných modelů jeví jako nejvhodnější model 4. Jeho použití je limitováno nedostatkem dat o počátečních znalostech žáků. Při nedostatku těchto dat je vhodné zohlednit alespoň kontextové charakteristiky žáků. Všechny modely, které při hodnocení vzdělávacích výsledků škol zohledňují složení žáků, předpokládají použití kvalitních testových nástrojů.

Souhrn příspěvku v AJ

Student achievement in a common part of the maturity examination or in tests developed by the Czech School Inspectorate are recent examples of standardized achievement data used as information on school quality. However, student achievement in standardized tests depends not only on the school's teaching practice, but also on student background factors outside school control. Value-added models (VAMs) that relate student achievement to their previous achievement level have been proposed as a fairer and more precise method to assess school quality (OECD, 2008). This contribution compares school rankings calculated by means of four statistical models including two VAMs, similarly as in Tekwe et al. (2004). The models were fitted in R software (Doran & Lockwood, 2006) using data from mathematics tests administered as part of the Czech Longitudinal Study in Education (CLoSE). The lack of longitudinal student data obtained by high-quality test instruments is a main challenge in using VAMs.

Bibliografie

- Doran, H. C., & Lockwood, J. R. (2006). Fitting value-added models in R. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 31(2), 205–230.
- OECD. (2008). *Measuring improvements in learning outcomes. Best practices to assess the value-added of schools*. Paris: OECD Publishing.
- Tekwe, C. D., Carter, R. L., Ma, C.-X., Algina, J., Lucas, M. E., Roth, J., ... Resnick, M. B. (2004). An empirical comparison of statistical models for value-added assessment of school performance. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 29(1), 11–36.